

FYSISK AKTIVITET, IDRETT OG FRILUFTSLIV I SØR-TRØNDELAG

Mål for anleggsutviklingen 2013–2016

SØR-TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE

KREATIVE
TRØNDELAG

1. Innledning

Bakgrunn

Mål for anleggsutvikling i Sør-Trøndelag for perioden 2013-2016 skal bidra til enklere og tydeligere anleggsprioriteringer i lag og organisasjoner, idrettsråd, kommuner og i fylkeskommunens eget arbeid med veiledning og fordeling av spillemidler til anlegg.

Hovedmålet er at alle skal kunne utøve idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, gjennom gode og fremtidsrettede anlegg i hele fylket.

Henvisninger til andre planer

St. Meld.26 (2011/12) «Den norske idrettsmodellen»

Viktige satsingsområder for den statlige idrettspolitikken de kommende år er blant annet økt satsing på anlegg for idrett og egenorganisert fysisk aktivitet, herunder friluftsliv, særskilt satsing på idrettsanlegg i storbyer og pressområder, økt satsing på ungdomsidrett og målrettet satsing for å nå inaktive.

Regjeringen vil øke satsingen på bygging og rehabilitering av idrettsanlegg som følge av endringer i befolkningssammensetningen og bosettingsmønstre. Regjeringen vil prioritere idrettsanlegg som har høyt brukspotensial, gode muligheter for flerbruk, høy dekningsgrad og mangfold. I tillegg vil interkommunale idrettsanlegg få økt støtte. Storbyer og pressområder vil få økt prioritet.

Det er et stort gap mellom behovet for idrettsanlegg og tilgjengelige spillemidler. Derfor har Stortinget vedtatt å endre tippesnøkkelen slik at 64 % av overskuddet i Norsk Tipping fordeles til idrettsformål. Endringen vil gjennomføres gradvis, for 2013 er det foreslått en økning fra 45,5 % til 47,9 %.

Tilskudd til nærmiljøanlegg blir slått sammen med tilskuddet til ordinære idrettsanlegg. Det vil da være opp til fylkeskommunen å avgjøre hvor mye spillemidler som skal gå til nærmiljøanlegg.

Barn og unge (6-19 år) er fortsatt hovedmålgruppe for anleggsprioriteringen.

Regional planstrategi for Sør-Trøndelag 2012-2015

Fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Sør-Trøndelag. Mål for anleggsutvikling 2009-2012.

For beskrivelse av de ulike aktivitetens anleggsutfordringer, samt beskrivelse av anlegg av regional betydning, se kap 4 i denne planen fra 2009-2012.

Ungdommens fylkesutvalg Sør-Trøndelag. Resolusjoner vedtatt november 2012

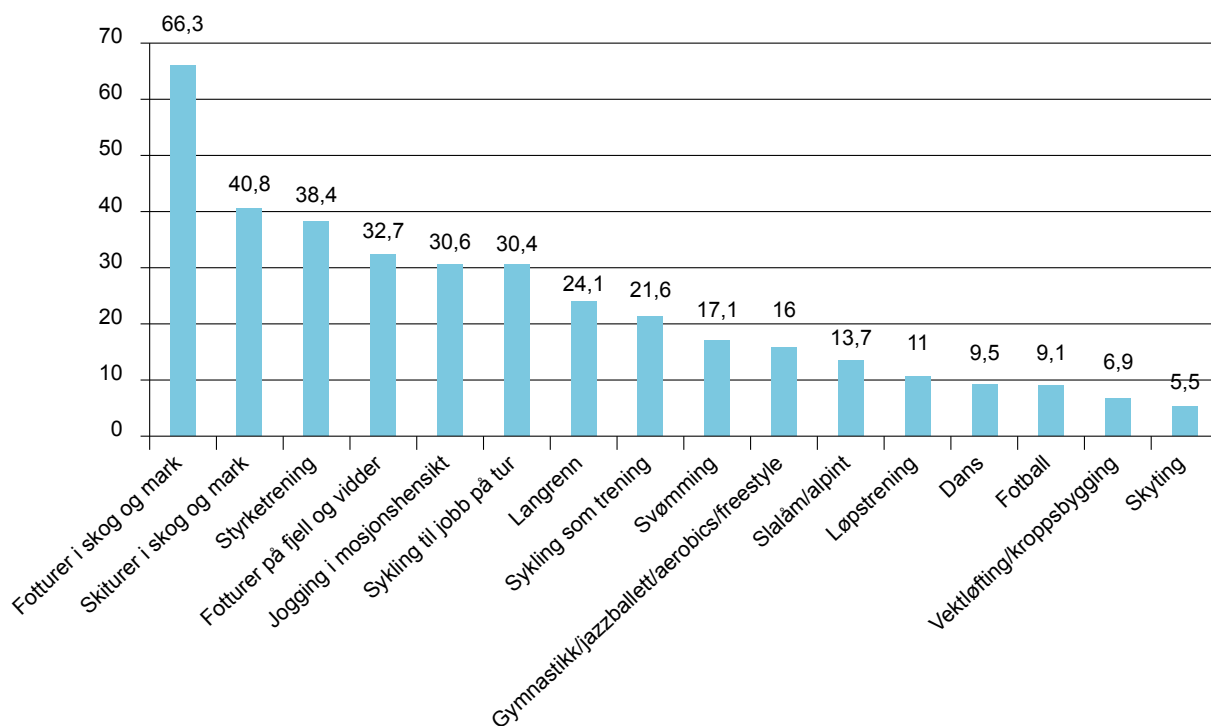
2. Fysisk aktivitet – utviklingstrekk

Tre fjerdedeler av befolkningen oppgir å trene eller drive fysisk aktivitet én eller flere ganger i uka. Fysisk aktivitet drives i større grad av alle aldersgrupper i befolkningen. For voksenbefolkningen foregår denne treningen i første rekke som egenorganisert fysisk aktivitet og på treningssentre. De senere årene har vi også sett at stadig flere og yngre ungdom benytter seg av tilbudene til treningssentre.

Idrettslagene har ikke like stor oppslutning blant voksne, men andelen har vært stabil de siste årene. Når det gjelder barn og ungdom foregår imidlertid fortsatt mye av treningen innenfor rammene av den organiserte idretten. Rundt 85 prosent er, eller har vært, medlem i et idrettslag.

De som trener, trener mer enn før, men den daglige aktiviteten, hverdagsaktiviteten, er vesentlig redusert de siste 20 årene. Dette har først og fremst sammenheng med en endring i livsstil og vaner. Som et resultat av dette, har andelen av befolkningen som beveger seg for lite økt.

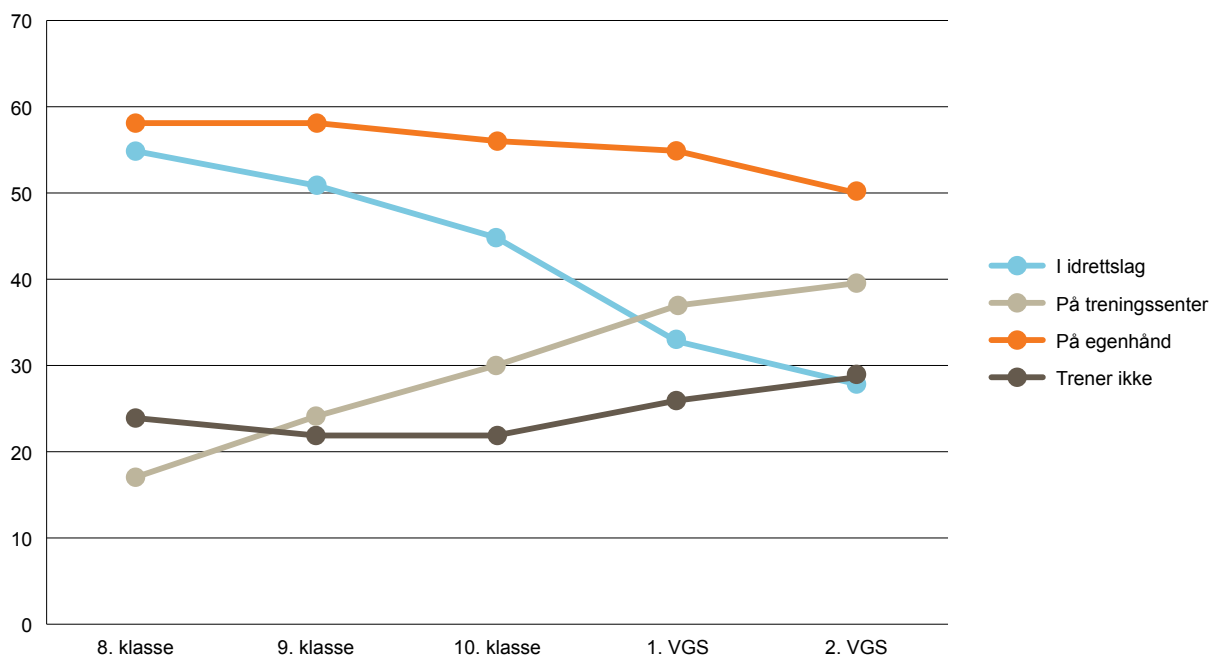
Kartlegging viser også at sannsynligheten for å være aktivt medlem i en idrettsorganisasjon er størst for personer med høy inntekt, høy utdanning og god helse (Vollebæk/Sivesind 2010). Vi vet også at minoritetsbefolkningens deltakelse skiller seg ut fra gjennomsnittet.

Figur 1: Hvilke aktiviteter driver du med i fritiden minst en gang i måneden i sesongen. Andel i befolkningen 15 år og eldre. 2011.

Fra 12 – 13 års alder er det et jevnt fall i deltakelse i organisert idrett gjennom tenårene. Gradvis økende krav til spesialisering fører til en naturlig reduksjon i antall medlemskap fordi en del dobbeltmedlemskap

faller bort. Samtidig er det også en stor andel som velger å forlate den organiserte idretten. Årsakene til frafall er komplekse og knyttet til faktorer både i og utenfor idretten; utvikling, interesser og livsløp.

Figur 2: Treningsarena etter klasstrinn, prosentvis fordeling. NOVA 2011

Innenfor den organiserte idretten er det fotball, ski og håndball som er størst i fylket. Disse tre idrettene har om lag to av tre medlemskap, henholdsvis 31 %, 17 % og 15 %. Innebandy, friidrett og kampsport er idretter med stor prosentvis økning i medlemstallene for barn og unge. Idretten rapporterer om endring i barn og unges deltakelse. Flere ønsker å delta på trening, men ikke i konkurranser. Dette vil få betydning for hvilke anlegg som må bygges. Arena for trening og åpne anlegg for egenorganisert aktivitet vil bli etterspurt.

Det er et stort antall frivillige lag og organisasjoner som stimulerer til fysisk aktivitet i

friluft: Trondhjems Turistforening, Norges Jeger- og Fiskeforbund, Norske 4H, Røde Kors Hjelpekorps, Speidere og Syklistenes landsforening er de største. Idretten har også ulike friluftslivstilbud som klatring, padling, turorientering og trimposter.

Levekårsundersøkelser viser at ungdom "svikter" det tradisjonelle friluftslivet. Fra 1970 er andelen som går skitur nesten halvert. I stedet rapporterer 36 % at de deltar i nye former for friluftsliv som terrengsykling, rafting, kiting og frikjøring på ski.

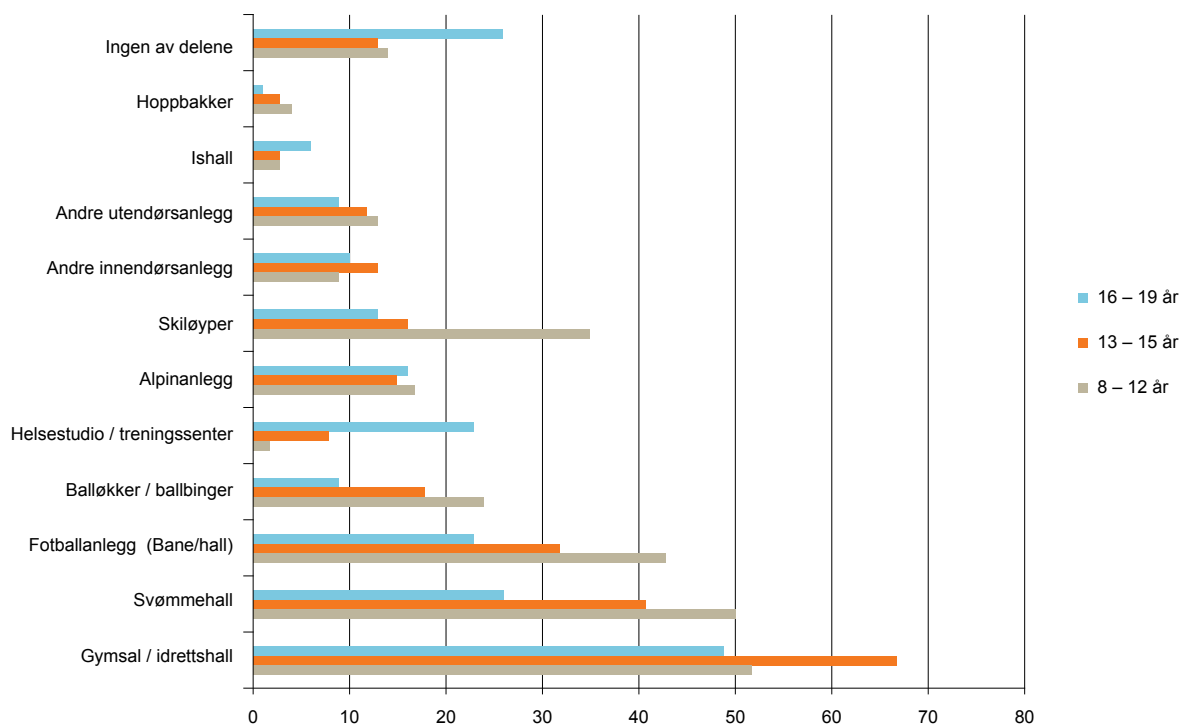
3. Bruk av anlegg

Det er et mål at den samlede anleggsmassen skal gi flest mulig anledning til å drive idrett og fysisk aktivitet. Det er også et statlig mål at anleggsmassen bør tilpasses aktivitetsprofilen i befolkningen.

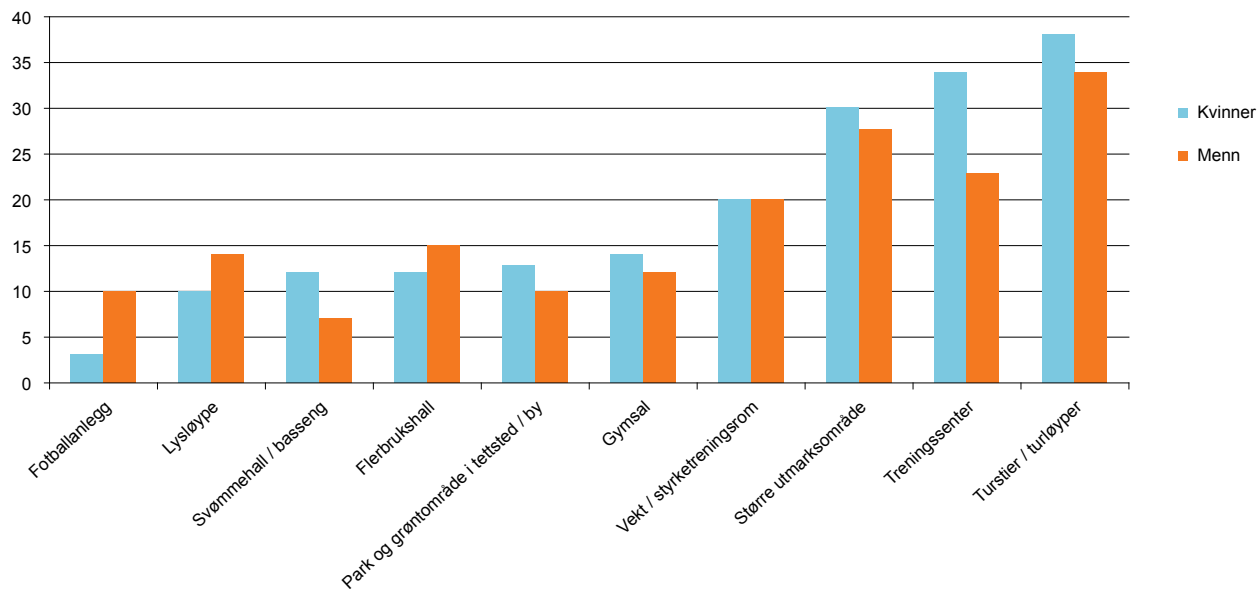
Statistikk viser at barn og ungdom i stor grad benytter tradisjonelle idrettsanlegg som gymsal/idrettshall, svømmehall og fotballanlegg. Voksnes anleggsbruk skiller seg nokså markert fra den bruken som kan registreres hos barn og ungdom. Turløyper og

større utmarksområder er de anleggstypene som flest har benyttet seg av.

Kvinner og menn har ulike aktivitetsmønstre noe som reflekteres i anleggsbruken. Generelt er kvinner i flertall når det gjelder regelmessig bruk av friluftspregede anlegg og private treningscentre. Det er relativt små forskjeller i anleggsbruk mellom tettbygd og spredtbygd strøk. Et markert unntak er bruk av private treningscentre, som er klart størst i byer og tettbygde strøk.

Figur 3: Bruk av anleggstyper, splittet på alder. I prosent. (Synovate; Barne- og ungdomsundersøkelsen 2009)

Figur 4: Andel av befolkningen over 15 år som benytter ulike typer anlegg en eller flere ganger i uka.
(Norsk Monitor 2009/2010)

4. Anleggsdekning og lokalisering

Gjennom en rammefordeling av spillemidlene ønskes en noenlunde lik tilgang på anlegg for befolkningen uavhengig av bosted. Utbyggingstakten og prioriteringen av anleggstyper varierer selvsagt mellom de enkelte fylkene. Dette innebærer at det er forskjeller mellom fylkene når det gjelder anleggsdekning for sentrale anleggstyper.

Undersøkelser viser at anleggsfordelingen¹ gjennomgående er lavest i fylkene rundt Oslofjorden. Best anleggsfordeling har fylkene Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag. Sør-Trøndelag er under landsgjennomsnittet, og er det 8. dårligste fylket.

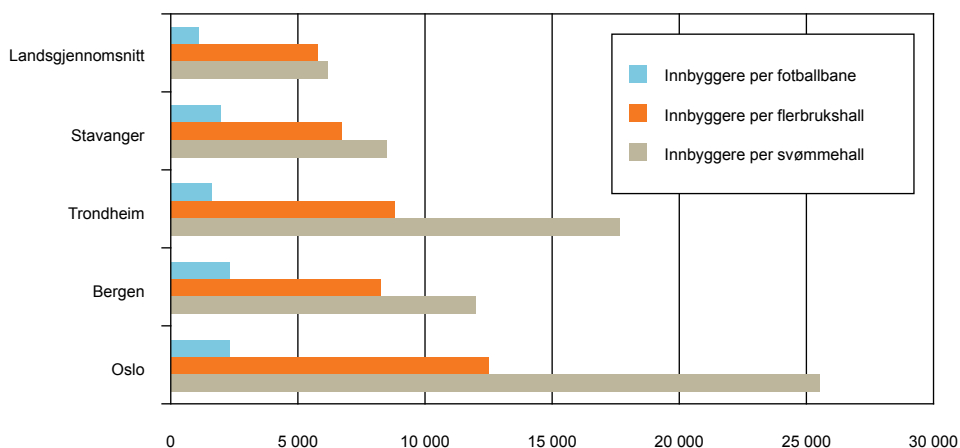
Statistikk viser at flere av de større byene har langt dårligere anleggsdekning per innbygger enn landsgjennomsnittet, særlig når det gjelder flerbrukshaller og svømmeanlegg. Når det gjelder fotballanlegg, er dekningen langt bedre enn for de andre to anleggstypene.

En viktig forklaring til at de større byene gjennomgående har så mye lavere anleggsdekning enn landsgjennomsnittet er trolig at

større byer har hatt og har en vesentlig økning i folketallet over mange år. I tillegg kan mangelen på egnede arealer i større byer vanskeliggjøre utbyggingen av anlegg. Sammen med gjennomsnittlig høyere byggepriser enn i landet for øvrig, gjør dette også at det er vanskelig for idrettslagene å etablere egne anlegg i disse byene.

Tradisjonelt har kommunene stått for mye av utbyggingen av idrettsanlegg. Det har vært en underforstått "arbeidsdeling" der det offentlige har sørget for anlegg og områder for idrett og fysisk aktivitet, mens idretten har fylt anleggene med aktivitet. I Sør-Trøndelag har idretten stått for en større andel av utbyggingen enn i landet for øvrig. Med flere store kostnadskrevene prosjekt i offentlig regi de siste årene er dette i ferd med å endre seg.

I 2010 ble det dessuten innført en kompensasjonsordning for merverdiavgift ved bygging av idrettsanlegg for lag og organisasjoner, som gjør det mer attraktivt med bygging også i regi av lagene.

Figur 5: Antall innbyggere per anleggskategori, utvalgte kommuner. Idrettsanlegg.no

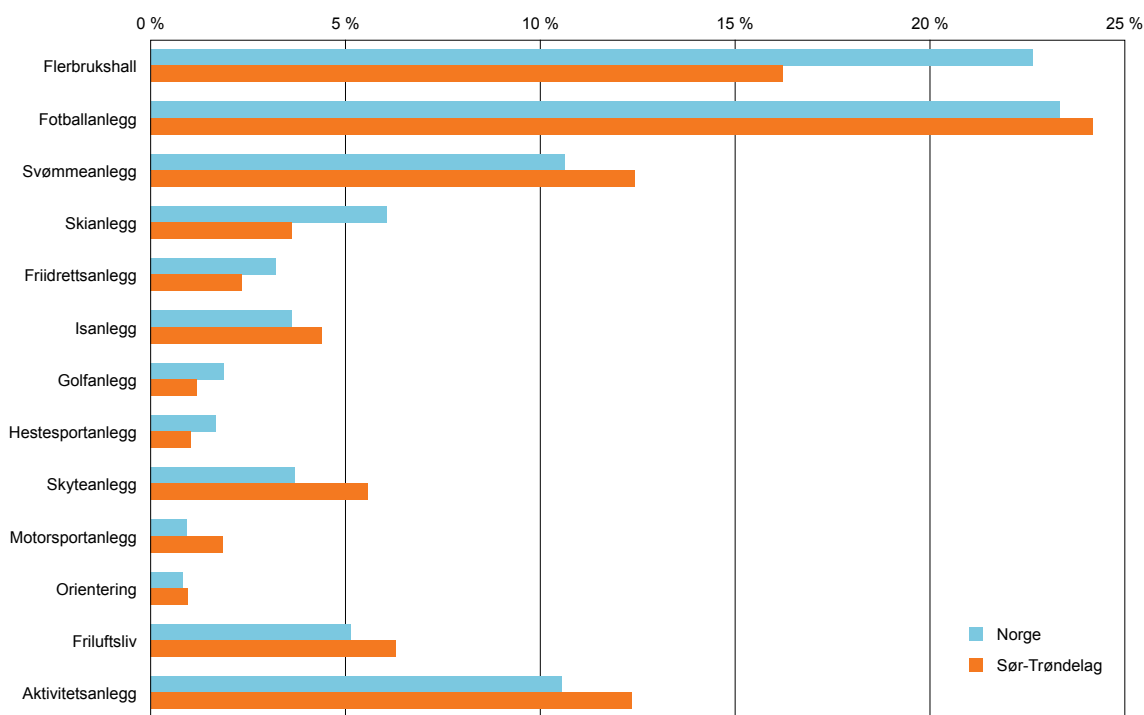
¹ Anleggsfordelingen = samlet optelling og vektning av alle typer eksisterende idrettsanlegg i forhold til folketall. Antall innbyggere per anlegg kan gi en indikasjon på befolkningens tilgang til idrettsanlegg. Det er grunn til å være oppmerksom på at antall innbyggere per anlegg også må sees i sammenheng med forhold som geografiske avstander, bosettingsmønster, alderssammensetning, samt lokale behov og prioriteringer.

5. Virkemidler til anleggsbygging

Tilskudd til utbygging og rehabilitering av anlegg er statens viktigste virkemiddel for å nå målet om idrett og fysisk aktivitet for alle. Overføringer til anleggsformål har vært den største posten på hovedfordelingen av spillemidlene. Det er de tradisjonelle idrettsanleggene utformet for trening og konkurranse som har mottatt mest tilskudd. Hvilke anleggstyper som bygges er i første rekke et resultat av kommunale og fylkeskommunale prioriteringer.

Målet for anleggsutbyggingen er å gi flest mulig anledning til å drive idrett og fysisk aktivitet. Anleggstyper som harmonerer med aktivitetsprofilen til barn og ungdom, som kan brukes av mange og som gir mulighet for egenorganisert fysisk aktivitet er prioritert i gjeldende statlige dokumenter.

I figur 6 ser vi at flerbrukshaller, svømmehaller og fotballanlegg er de anleggstyper det investeres mest i. Figuren viser også forskjeller mellom Sør-Trøndelag og et landsgjennomsnitt.

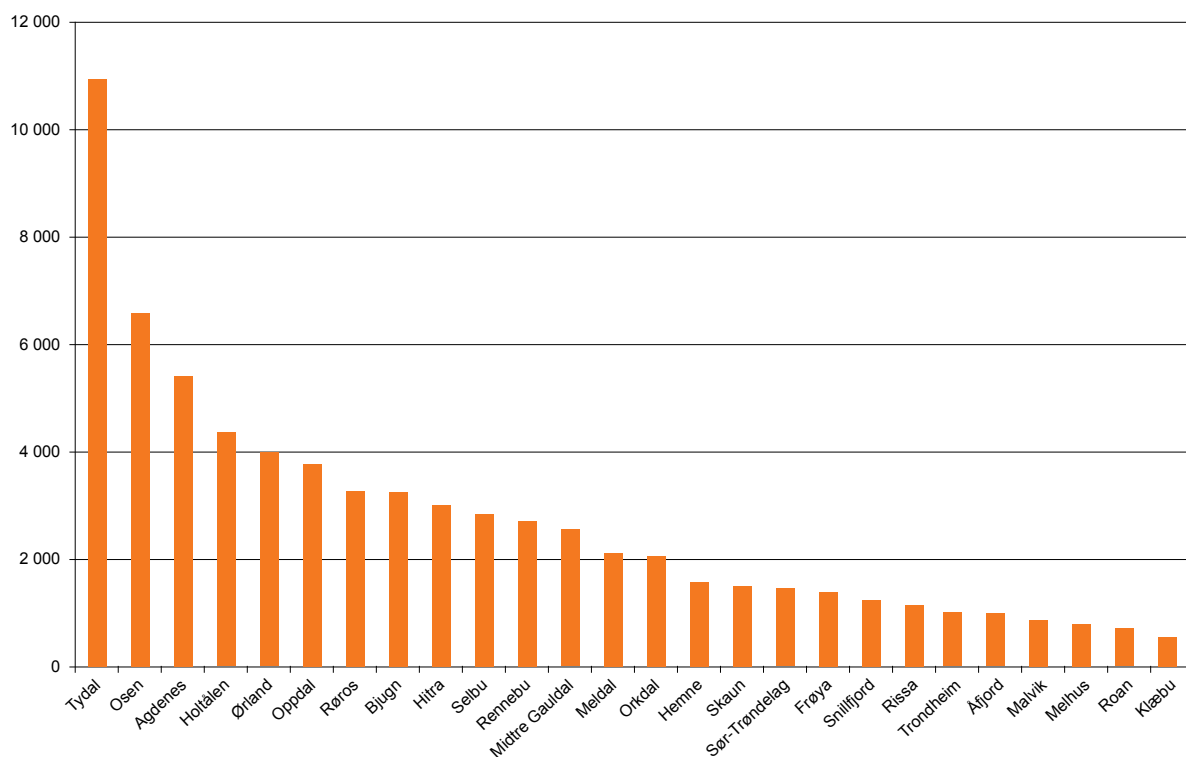
Figur 6: Tildelte spillemidler til utvalgte anleggstyper i perioden 2003-2012. Idrettsanlegg.no

Det ytes i dag tilskudd fra spillemidlene til nærmiljøanlegg, i figur 6 vist som aktivitetsanlegg. Dette er uteanlegg for egenorganisert fysisk aktivitet i tilknytning til bo-/oppholdsområder. Dette kan være ballbinger/løkker, skileik, skateboard, BMX, aking eller hinderløyper. Anlegg lokalisert i skolens utearealer er også tilskuddsberettiget.

Differansen mellom søknadssum og disponible midler har økt vesentlig gjennom de siste årene. Antall søknader har stagnert, mens samlet søknadssum har fortsatt å stige. Det indikerer en viss dreining i retning av at det søkes om midler til større og dyrere anlegg, men kan trolig også delvis forklares med en generell økning i byggekostnadene.

Sør-Trøndelag	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antall søknader	200	196	212	200	203	189	232	209	194	199
Søknadssum	69 378 300	96 004 892	114 732 859	122 747 460	154 643 427	139 139 464	153 954 331	169 976 314	196 574 694	186 277 087
Tildelt	27 704 000	38 179 000	36 595 500	37 915 221	37 653 150	34 136 000	49 531 000	37 333 000	46 337 000	41 709 000
Andel	40 %	40 %	32 %	31 %	24 %	25 %	32 %	22 %	24 %	22 %

Figur 7: Spillemidler til Sør-Trøndelag, 2003-2012. Idrettsanlegg.no

Figur 8: Spillemidler til kommuner i perioden 2003-2012, sett i forhold til antall innbyggere

I mange tilfeller kan det være ressurs- og bruksmessig gunstig at flere kommuner går sammen om å bygge idrettsanlegg. I dag kan det søkes ekstra tilskudd på inntil 20 prosent av ordinær tilskuddssats til større interkommunale anlegg. Det er nå vedtatt ytterligere

insentiver for å stimulere til å realisere og få bedre kapasitetsutnyttelse av større anlegg. Ekstra tilskudd til interkommunale anlegg vil derfor bli økt fra 20 til 30 prosent, i takt med endringene av tippene nøkkelen.

6. Mål og strategier

Mål

Alle skal kunne utøve idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, gjennom gode og fremtidsrettede anlegg i hele fylket.

Strategier

Mangfold

Anlegg som stimulerer til et mangfold av aktiviteter og inkludering av nye brukergrupper prioriteres

Pressområder

Anleggsutvikling i områder med stor befolkningsvekst og lav anleggsdekning prioriteres

Høyt brukspotensial

Anlegg med høyt brukspotensial og flerbruksmuligheter, spesielt for barn og unge og egenorganisert aktivitet, prioriteres

Tiltak

1. Kommunene må sørge for en helhetlig anleggsplanlegging for å bli tildelt spillemidler. Medvirkning fra alle brukergrupper, spesielt ungdom og egenorganiserte, er avgjørende. Prosjektene må forankres i kommunale økonomi- og arealplaner.
2. Nærmiljøanlegg kan tildeles inntil 2 millioner kroner fra spillemidlene, ved helhetlige og gode planer, under forutsetning av endringer i de sentrale bestemmelsene. Minimum 15 % av spillemidlene fordeles til nærmiljø- og friluftsanlegg årlig.
3. Kostnadseffektive svømmeanlegg, spesielt i områder med stor befolkningsvekst og lav anleggsdekning prioriteres.
4. Gjennom kartlegging og verdsetting av friluftsområder utfordres kommunene til egne sti- og løypeplaner, for økt tilgang til friluftsanlegg i gangavstand fra boområder og institusjoner. Utvalgte friluftsanlegg bør være tilrettelagt for alle, jfr. prinsippene om universell utforming.
5. Kommuner med stor befolkningsvekst og lav anleggsdekning prioriteres høyt i fordelingen av spillemidler. Trondheim kommune sikres minimum 50 % av spillemidlene årlig, under forutsetning av godkjente søknader.
6. Anlegg av stor regional og nasjonal betydning, med plan for store idrettsarrangement, vil kunne søke støtte på regionalt og evt. nasjonalt nivå. Interkommunale anlegg sikres ekstra spillemidler. Idretten og det offentlige utfordres til samarbeidsmodeller ut over egen kommune og særiddrett, for optimal utnyttelse av spillemidlene til anlegg.
7. For kostnads- eller arealkrevende anlegg må det utarbeides reelle behovsanalyser der samarbeid, flerbruk og gjenbruk blir vurdert. Prosjekter som kan vise til høy utnyttingsgrad (f.eks digital booking, åpne anlegg eller fleksibilitet i utstyr) prioriteres.
8. Idretten og det offentlige utfordres til å etablere kompetansenettverk for rehabilitering, bygging og drift av anlegg til en riktig pris og kvalitet, med fokus på energieffektive løsninger. Friluftsliv engasjerer en stor del av befolkningen, og både fylkeskommunen og kommunene må videreutvikle egen kompetanse for tradisjonelle og moderne friluftsanlegg.

7. Vedlegg

Idretter	Jenter 6 – 19 år	Gutter 6 – 19 år	Andel barn/unge	Kvinner	Menn	Sum	Andel total	2008 – 2011	
								Barn	Voksen
Fotball	6 578	11 778	31 %	1 630	5 061	25 047	22 %	6 %	18 %
Ski	3 961	5 716	17 %	4 973	7 093	21 743	19 %	14 %	-3 %
Håndball	5 573	3 098	15 %	1 613	1 010	11 294	10 %	-4 %	33 %
Friidrett	1 297	1 479	5 %	1 585	1 765	6 126	5 %	41 %	66 %
Gymnastikk/turn	1 984	734	5 %	383	167	3 268	3 %	-3 %	-59 %
Svømming	1 346	1 309	5 %	447	430	3 532	3 %	7 %	39 %
Kampsport	693	1 478	4 %	418	840	3 429	3 %	35 %	30 %
Bandy	188	951	2 %	305	579	2 023	2 %	121 %	79 %
Orientering	344	409	1 %	450	783	1 986	2 %	5 %	-18 %
Basketball	244	509	1 %	174	346	1 273	1 %	57 %	184 %
Ishockey	70	609	1 %	57	469	1 205	1 %	4 %	33 %
Dans	426	112	1 %	494	402	1 434	1 %	19 %	-19 %
Motorsport	81	378	1 %	107	560	1 126	1 %	-12 %	-32 %
Skiskyting	145	306	1 %	117	241	809	1 %	-5 %	21 %
Skøyter	256	151	1 %	78	152	637	1 %	1 %	21 %
Ridning	355	31	1 %	401	64	851	1 %	-28 %	-23 %
Golf	51	214	0 %	785	2 699	3 749	3 %	-34 %	0 %
Andre	2 248	3 401	10 %	5 584	11 702	22 935	20 %		
SUM	25 840	32 663		34 363	112 467				

Figur 9: Idrettsregistreringen i Sør-Trøndelag pr. 1.1.2011. Sortert etter de største idrettene for barn og unge.

Friluftsansjoner	Sør-Trøndelag	Totalt
4H	990	16 270
Framtiden i Våre Hender	1 022	20 112
Naturvernforbundet	1 274	20 129
NJFF	8 676	117 613
Norsk Botanisk Forening	128	1 500
Norsk Ornitologisk Forening	857	9 500
Syklistenes Landsforening	650	10 000
Norges Speiderforbund	650	19 500
DNT	18 000	244 000
Trondheim Turmarsjforening	325	25 000
Trondheim Kajakkklubb	400	16 500
WWF	800	16 500
Total	33 772	516 624

Figur 10: Medlemstall friluftsansjoner som er medlem i FNF (Forum for natur og friluftsliv)

8. Kilder

Figur 1: Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet
– Gunnar Breivik og Kolbjørn Rafoss, 2012, side 30

Figur 2, 3, 4: Stortingsmelding 26 «Den norske idrettsmodellen»
(2011-2012), figur 3.7, 6.1 og 6.4

SØR-TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE

www.stfk.no/idrett

